

זכרון להולכים

ד"ר יעקב לוי ז"ל

קיום לדמותו ולמפעל חייו

בי"א בשבט תשל"ז הלך מאתנו, בשנתו ה-88, הרופא הדגול ד"ר יעקב לוי, שפעל 38 שנה בירושלים כרופא מומחה ידוע למחלות ילדים.

בכדי להבין את אישיותו של המנוח הבלתי-נשכח ואת מפעל חייו הענף והברוך, מן הצורך לדעת פרטים וזשובים מקורות חייו.

ד"ר לוי נולד בשנת תרמ"ט (1889) בברלין, גדל שם בחוג החרדי בקהילת „עדת ישראל“, וחונך עפ"י שיטת תורה עם דרך ארץ. למד לימודי קודש אצל מנהיג הקהילה — הרב עזרא מונק זצ"ל, וכן אצל הרב ביברפלד זצ"ל, שהיה רב ורופא גם יחד. כסטודנט לרפואה באוניברסיטת ברלין היה חבר בארגון האקדמאים הדתיים, וכרופא צעיר נבחר ליו"ר של ארגון זה.

כבר בראשית דרכו כרופא צעיר בברלין התענין, כתב והרצה על בעיות רפואה וחינוך, רפואה והיגיינה יהודית, רפואה ודת. אחרי התמתחות ברפואת ילדים אצל מומחים ידועים באוניברסיטת ברלין התחיל לעבוד במקצוע זה ונבחר לרופא בית הספר של „עדת ישראל“. היה אהוב על כל בני הקהילה, ובפרט על התלמידים והוריהם. ב-1939 עלה ארצה והתחיל לעבוד כרופא ילדים בירושלים, בתנאים הקשים של רופאים-עולים בתקופת המנדט (היו צריכים אז לחכות שנים לקבלת רשיון!), עד שנבחר כרופא ב„בקור חולים“, שם עבד כסגן-מנהל מחלקת הילדים שנים רבות. כן בא במגע עם כל שכבות האוכלוסייה בירושלים, שכיבדו אותו כרופא דתי מעולה. ידיעותיו הרחבות בלימודי קודש מחד וברפואת הילדים המודרנית מאידך — הפכו אותו במהרה לסמל של רופא-מומחה חרדי, שרבים פנו אליו עם בעיותיהם, ובפרט בעניני רפואה והלכה.

ד"ר לוי פעל רבות בשטח החינוך הרפואי, במיוחד כמרצה בבית הספר לאחיות-מטפלות שע"י ביה"ח „בקור חולים“. הוא דאג ליחס לבבי ולאווירה ביתית לחולים הקטנים במחלקתו. ד"ר לוי גם עמד על המשמר למניעת חילול שבת ויום-טוב בבית החולים, וכן התענין בענין כשרות התרופות, בפרט לפסח, והיה חבר קבוע בוועדה של רבנים, רופאים וכימאים, שהגדירה וסיווגה את התרופות הכשרות לפסח.

כ-100 מאמרים ועבודות מחקר פרסם ד"ר יעקב לוי ז"ל במשך שנות חייו הברוכים. ביניהם מאמרים על רפואת ילדים (תזונת תינוקות, מחלות תינוקות, תורשה), על חינוך רפואי (בית הספר ובריאות הילד, חינוך מיני, בעיות סוציו-היגייניות), על בעיות השחיטה. אולם רוב מאמריו ועבודותיו,

בפרט בעשרים השנים האחרונות, הקדיש לבעיות רפואה והלכה — ניתוחי מתים, ברית מילה, פקוח נפש, בדיקת תרופות חדשות, קביעת המות, השתלת אברים, ועוד ועוד.

שנים רבות התעסק בענין תכנון המשפחה ופריון האשה, התייחס לבעיות הגלולה, לטפול הורמונלי, ולנושאים אחרים בתחום זה.

נושאי מחקריו ומאמריו של ד"ר יעקב לוי ז"ל מראים לנו עד כמה שאף הוא לשזר את ידיעותיו ברפואה המודרנית עם בקיאותו בתורה ובתלמוד. עמדתו היתה תמיד עקבית ומבוססת היטב על ש"ס ופוסקים. הוא לא פרסם עבודה רפואית-הלכתית מבלי להראותה לפני כן לגדולי תורה המתמצאים בנושאים כגון אלה. מאידך היה הוא יועץ רפואי לתלמידי חכמים בשאלות רפואיות-הלכתיות.

לא פחות חשוב היה הייעוץ היום-יומי שהוא נתן לאמהות, לא רק בבעיות הלכתיות אלא גם בעניני בריאות כלליים, בהגיגינה ובחינוך. עזרתו הרפואית שהעניק לחוליו הקטנים, היתה לעתים קרובות קשורה בעזרה נפשית, בעידוד ובהוראה לאמהות. ההבנה העמוקה לכולם, סבלנותו להקשיב והתענינותו בהתפתחות הדור הצעיר — ומאידך הדביקות של רופא מומחה מעולה זה בתורה ובדיני ישראל, העלו את ד"ר יעקב לוי משכמו ומעלה מרופאים אחרים סביבו.

הוא ידע איך לחיות ואיך להזדקן, מאושר במסגרת משפחתו הענפה, בפעילותו המקצועית והספרותית. במשך כל תקופת חייו הברוכים עמדה לידו ועזרה לו רעיתו החשובה והנאמנה, תיבדל לחיים ארוכים, ולא פעם הדגיש ד"ר לוי, שלא היה מגיע עד הלום ללא מסירותה והבנתה.

לפני שנים מספר הוענק לד"ר יעקב לוי הפרס השנתי מטעם המכון לחקר הרפואה עפ"י התורה, על עבודתו הענפה בליבון בעיות רפואיות-הלכתיות במשך שנות חייו הברוכים. הוא היה קשור למכון מיום היווסדו, ועל אף גילו הגבוה נתן לנו חומר למחשבה ולבירור, הערותיו וחזונו דעתו הביקורתיות למאמרים שהופיעו ב„אסיא“ ובעתונות הרפואית או ההלכתית.

גם עירית ירושלים כיבדה את הרופא הדגול בתואר „יקיר ירושלים“ כאות הוקרה ותודה על פעילות חייו למען אוכלוסית עיר הקודש.

יש ביננו לכבד את זכרו של ד"ר יעקב לוי ז"ל בצורה הולמת ע"י דאגה לחינוך רופאים דתיים צעירים, בני תורה ויראי שמים, שילמדו ויתעניינו בנושאי רפואה והלכה, כדי שיהיו מסוגלים להמשיך בדרכו ובעבודתו, ולתרום לפתרון בעיות בשטח זה בו היה ד"ר יעקב לוי ז"ל מורה דרך במשך שנים כה רבות.

ת. נ. צ. ב. ה.

ד"ר חיים הלברשטט

הרב ד"ר אליהו מונק ז"ל – קוים לדמותו

עו"ד חיים קהן

חוברת זו של „אסיא“ מוקדשת לזכרו של חבר המערכת, הרב אליהו מונק זצ"ל, שהלך לעולמו זה עתה.

הרב מונק זצ"ל נולד בקניגסברג שבגרמניה בשנת 1900, וגדל בברלין. בה שימש אביו, הרב עזריאל עזרא מונק זצ"ל, כרבה של הקהילה החרדית, קהילת „עדת ישראל“.

הוא קנה תורה בבית המדרש לרבנים ע"ש הרב הילדסהיימר ולמד חכמה באוניברסיטת מרבורג.

בהיותו בן 30 שנה עבר לאנגליה ושימש מספר שנים כיד ימינו של הרב שנפלד ז"ל בקהילת „עדת ישראל“ בצפון לונדון, וב-1934 עבר לשכונת גולדרס גרין, מקום בו החלו אז להתרקם חיים יהודיים בהגיע פליטי הנאצים מגרמניה, והקים בה את קהילתו, שהיתה עתידה להיות, תחת הדרכתו הרוחנית ומנהיגותו המוסרית, למפוארת שבקהילות היהודיות באנגליה. המנין הראשון התאסף בביתו הפרטי של הרב, ובמשך הזמן הקים בו בית-כנסת מפואר, ת"ת, בית מדרש, אולם הרצאות ושמחות ומקוה טהרה, רשת „כדתי-ה“, וממארגני שירותים רבים אחרים הדרושים לחיי קהילה ולאדם מישראל.

חיבה יתרה נודעה ממנו לילדי ישראל ולנוער, ולאחר שאירגן את התלמוד-תורה שליד קהילתו, יסד בית-ספר יסודי „מנורה“ בנוי על שיטת תורה עם דרך ארץ, לה היה נאמן כל ימיו.

במשך שנים רבות שימש נשיא ופוסק לתנועת הנוער „עזרא“ באנגליה.

הודות למאמציו הבלתי נלאים זכה לראות את צעירי הצאן נוהרים לשיבות, ועם שובם הפך בית המדרש של הקהילה למרכז הומה של קובעי עתים לתורה מידי ערב בערב. כל ימיו נכסף לעלות לארץ הקודש, ומשפרש לגימלאות זכה להגשים מטרתו, שכן תמיד היה נאה דורש ונאה מקיים.

עם שערי-צדק היה קשור עשרות בשנים, ולאחר עלייתו לארץ-הקודש הפך אחד החברים הפעילים בוועד הפועל של ביה"ח, והקדיש לו הרבה מזמנו וממרוצו, בעיקר בשטח הרוחני והדתי.

הודות לו נקשרו הקשרים אל הראב"ד ואל רבים מגדולי הדור, והרבה תיקונים ברמה הדתית נעשו ביוזמתו.

אך טבעי הדבר שהיה פעיל בהנהלת המכון ע"ש ד"ר פ. שלזינגר ז"ל לחקר הרפואה על פי התורה ובמערכת אסיא, והטביע עליהם את חותמו.

הוא גם משך בשבט סופר, ובשנים האחרונות פירסם פירוש חדשני בנוי על דברי חז"ל על ספר בראשית בשם „שבעת ימי בראשית“ (בשפה האנגלית), וכן הוציא לאור — יחד עם אחיו, הרב יחיאל אריה יבלח"א — קובץ רב מידות של אגרות חשובות וכיו"ב בשם „עדות נאמנה — שו"ת על מאבק השחיטה באירופה“, אשר כשמו כן הוא, קובץ זה יצא לאור בעברית ובאנגלית.

הרב מונק היה משרידי אחרוני רבני וחסידים אשכנז, אוד מוצל מאש. באישיותו גילם תורה ודרך-ארץ, היה פתוח למתרחש בעולם ובסביבתו, אך תמיד סר למשמעתם של גדולי התורה ומהוראותיהם לא סר ימין ושמאל.

היה כאב לבני קהילתו, וכנותו, צניעותו ועינוותנותו, שהיו לטבע שני, הפכו לשם דבר, ויצרו מסילות ללבו של הוולת. לא ייפלא אפוא, שרבים מהחזירים בתשובה מצאו בו רועה נאמן, ובשנותיו האחרונות היה קשור בהרואה, הדרכה וייעוץ לשיבת דבר ירושלים לבנים וגוה ירושלים לבנות.

„ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר, אומרים לפרת למה אין קולך הולך? א"ל, איני צריך, מעשי מודיעים אותי, אדם נוטע בי גטיעה והיא עושה לשלשים יום, זורע בי ירק והיא עומדת לג' ימים, אומרים לחידקל, למה קולך הולך? א"ל, הלוואי נשמע קולי ונראה. אומרים לאילגי מאכל, למה אין קולכם הולך? א"ל, אין אנו צריכים, פירותינו מעידים עלינו. אומרים לאילגי סרק, למה קולכם הולך? א"ל, הלוואי נשמע קולינו ונראה“ (ב"ר, ט"ז).

הרב מונק זצ"ל עניו ונחבא אל הכלים היה. קולו לא הלך, אולם לקול לא היה צריך, מעשיו הטובים היו מעידים עליו, והם ימשיכו להעיד עליו בקהילתו שבלונדון, בשערי-צדק, במכון פלק שלזינגר, בדבר ירושלים, בנזה ירושלים, בלבותיהם ואורחות חייהם של אלפי תלמידיו ומעריציו, וב„אסיא“ — שישתדל להשאר נאמן לרוחו.

**

הרב ד"ר אליהו מונק ז"ל — קיום ביוגרפיים

ד"ר פליקס מונק

הרב אליהו מונק ז"ל, בן להרב עזריאל (עזרא) מונק זצ"ל, נולד בשנת 1900 בעיר קניגסברג, במזרח גרמניה, מקום כהונתו של אביו. משפחתו עברה לברלין, כאשר היה עדיין בגיל צעיר, — ושם שימש בית אביו כמרכז של כל פעולות הקהילה החרדית, עדת ישראל, מייסדו של הרב עזריאל הילדסהיימר זצ"ל. את חינוכו היהודי קיבל מאביו, אצלו זכה ל„שימוש ת"ח“ והוא למד והושפע מן המורים שבסמינאר לרבנים בברלין — הרב פרופ' ד. צ. הופמן

(מחבר שו"ת מלמד להועיל) הרב א. א. קפלן, ואחריהם הרב יחיאל וינברג (מחבר שו"ת שרידי אש), והרבנים י. וולגמוט, מ. אוערבך ועוד.

את חינוכו החילוני קיבל בבי"ס תיכון הומניסטי בעיר הבירה ובאוניברסיטת ברלין, שם למד פילולוגיה אנגלית וגרמנית ושמע הרצאות בפילוסופיה. את תוארו האקדמי קבל על עבודה על הפייטן האנגלי Wordsworth.

בגמר שנות הלימוד התחיל בפעולתו כרב בעיר לונדון, בקהלת „שנפלד“ בצפון, ועבר אחרי כמה שנים לגולדרס-גרין, שם הניח את היסוד לקהילה חרדית עצמאית, אשר ריכזה סביבה את המהגרים מגרמניה בתקופת היטלר, ואשר הפכה למרכז צבור חרדי לכל אנגליה כולה. בתוך הקהילה הזו נוסדו מוסדות חינוך (ב"ס יום) ומוסדות צדקה, ולימוד התורה נעשה שוב למוקד הפעולה הצבורית בין הנוער ובין המבוגרים.

בשנת 1970 עבר לירושלים, וגם פה הוא נשאר פעיל בחינוך בעלי-תשובה, הן בין הבנים (ישיבת דברי-ירושלים), הן בין הבנות (גוה ירושלים), בעבודה ספרותית (שבעת ימי בראשית; שני ספרים על שחיטה), ובדאגה ענפה ומרוכות ל„שערי-צדק“. ורבה היתה השפעתו ופעילותו עד היום האחרון של חייו. מתוך הפעילות העשירה הזו הוא נחטף במיתת נשיקה בכ"ח באדר א' תשל"ח, ונקבר בהר-הזיתים קרוב למקום קברי הוריו וקברו של דר. פ. שלזינגר, קרובו, חברו וידידו שהיה מנהל בית החולים „שערי-צדק“ במשך שנים רבות. פעולתו במסגרת „שערי-צדק“ כוונה למטרה אחת. הוא חונך באוירה של חוג הרב עזריאל הילדסהיימר זצ"ל בסיסמה: „בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך“. נאמן לסיסמה ולרוח אלו, ונאמן לדרך הפעולה של אביו זצ"ל שנאבק על „שחיטה כשרה“ בשנות העשרים — ניסה הוא להשיג שלמות יתר ביראת שמים ובקיום המצוות על ידי שימוש במחשבה ובכח המחקר של המדע המודרני. הדרך היתה כפולה: הבטחת הכוון הכללי של בית חולים מודרני ורב-מדות בחיזוק של התקרבות היחידים לקבלת עול מלכות שמים. כאמצעי מתאים הוא ראה בחירת אנשים מתאימים בעמדות הנהגה של ביה"ח, אשר בעצמם בחרו להם את הכוון הזה בחייהם הפרטיים; מתוך מגמה זו הוא יעץ בבחירת אנשים להנהלה, בקביעת רבנים שפסק-דינם מכריע בשביל ביה"ח, במינוי רב צעיר ופעיל לביה"ח עצמו, במינוי רב בעל-השפעה בביה"ס לאחיות, ועד הישיבה האחרונה, ביום האחרון של חייו, דאגתו היתה להשגת פרסונאל דתי לביה"ח המורחב. מגמתו השנייה היתה מיועדת למחקר אשר יחזק את „קבלת עול המצוות“ בהחלטות רפואיות, וטכניות — אדמינסטריביות במסגרת ביה"ח. הוא חיזק ועידד את הפעילות של מכון שלזינגר לחקר הרפואה עפ"י התורה, אשר בהנהלתו ישב והיה חבר במערכת „אסיא“. כן השפיע על התקשרות עם המכון המדעי-טכנולוגי לבעיות הלכה, כדי למצוא פתרון נאות לבעיות הטכניות המתעוררות במסגרת ביה"ח מודרני רב-ממדים. גם בדבר הזה היה פעיל עד השבוע האחרון של חייו. אחריותו לענייני „שערי צדק“ היתה מסורה, נאמנה, ומתמידה במשך 30 השנים האחרונות של חייו. תצב"ה